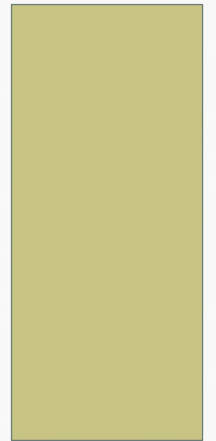

**TEMA 25. PROCESSOS ESPECIALS
REGULATS FORA DE LA LECRIM I PROCÉS
CIVIL DERIVAT DEL FET PUNIBLE**

Dret Processal III
Raquel Borges Blázquez

CONTINGUT

a) Processos penals especials regulats en lleis pròpies

I. El procés davant el tribunal del jurat: *a)* El model espanyol de jurat, concepció i característiques generals; *b)* Fites determinants del procés davant el tribunal del jurat. Procediment adequat. Selecció i constitució, el veredictes i la sentència; *c)* Els recursos. II. El procés amb implicació activa de menors: *a)* Introducció. La raó biològica; *b)* La justícia de menors a Espanya; *c)* Pressupòsit del model; *d)* Els elements personals; *e)* El procediment; *f)* Els recursos. III. El procés militar.

b) Processos penals derivats del fet punible

I. El procés civil acumulat al penal. II. El procés de decomís: *a)* Crida-intervenció de tercers afectats pel decomís; *b)* Procés de decomís autònom.

***a)* PROCESSOS ESPECIALS REGULATS EN LLEIS PRÒPIES**

- I. El procés davant el tribunal del jurat:** *a)* El model espanyol de jurat, concepció i característiques generals; *b)* Fites determinants del procés davant el tribunal del jurat. Procediment adequat. Selecció i constitució, el veredicte i la sentència; *c)* Els recursos.

- II. El procés amb implicació activa de menors:** *a)* Introducció. La raó biològica; *b)* La justícia de menors a Espanya; *c)* Pressupòsit del model; *d)* Els elements personals; *e)* El procediment; *f)* Els recursos.

- III. El procés militar**

1. EL PROCÉS DAVANT EL TRIBUNAL DEL JURAT

- ✓ Símbol de l'essència de la democràcia.
- ✓ Polèmica.

EL MODEL ESPANYOL DE JURAT, CONCEPCIÓ I CARACTERÍSTIQUES GENERALS

- LO 5/1995, de 22 de maig, del tribunal del jurat.
 - Model de jurat pur anglosaxó.
 - Art. 125 CE.
 - Persones llegendes en dret exerceixen la funció jurisdiccional com a jutges legals predeterminats per la llei, i jutgen els casos que la llei els atribueix.
 - Institució gairebé simbòlica.
 - Forma d'intervenció dels ciutadans en la jurisdicció.
 - Referent: EUA (diferències notables: naturalesa, composició i votació del veredict, motivació del jurat i instruccions).

1. EL PROCÉS DAVANT EL TRIBUNAL DEL JURAT. ELEMENTS CONFIGURADORS

a) PROCEDIMENT ADEQUAT

- Denúncia o querella sobre **fets el coneixement dels quals s'atribueix al TJ**.
- L'instructor considera que hi ha **prou elements** per a formar un judici de probabilitat sobre aquesta imputació: resolució d'incoació del procediment.
- Se cita **totes les parts implicades** a una compareixença a fi de concretar la imputació (art. 25 LOTJ).
 - **Sobreseïment**
 - **Continuació** del procediment (resol sobre la pràctica de Dd'I).

1. EL PROCÉS DAVANT EL TRIBUNAL DEL JURAT. ELEMENTS CONFIGURADORS

b) SELECCIÓ I CONSTITUCIÓ

- ✓ El sistema de selecció de candidats es basa en el **sorteig** a partir de les llistes censals.
- ✓ **9 jurats** per assumpte (2 suplents).
 - Possibilitat de **reclamació** que tenen els candidats contra la inclusió en les llistes.
 - **Recusació** de les llistes definitives (assignats a un cas particular) per les altres parts.
- ✓ La **constitució** del TJ es fa el dia i l'hora assenyalats per a l'inici del judici sota la supervisió del magistrat-president.

1. EL PROCÉS DAVANT EL TRIBUNAL DEL JURAT. ELEMENTS CONFIGURADORS

c) EL VEREDICTE

1. OBJECTE DEL VEREDICTE

- La preparació correspon al **magistrat-president**, i es fa per escrit i una vegada conclòs el judici oral.
- Contingut (art. 52 LOTJ):
 - a) **Els fets**, contraris o favorables, **que ha de declarar provats o no**.
 - b) Els fets dels quals puga deduir-se el **grau d'execució o participació** de l'acusat en el presumpte delicte.
 - c) El **fet delictiu** pel qual l'acusat ha de ser declarat **culpable o no culpable**.
 - d) Eventualment, fets dels quals puguen deduir-se **circumstàncies modificatives o extintives de la responsabilitat**.
 - e) **Criteri del jurat** sobre l'aplicació dels **beneficis** de remissió condicional de la pena i la petició d'indult.
 - El magistrat **ha d'oïr les parts** sobre eventuais exclusions o inclusions.

1. EL PROCÉS DAVANT EL TRIBUNAL DEL JURAT. ELEMENTS CONFIGURADORS

2. DELIBERACIÓ I VOTACIÓ

- La deliberació, secreta, es fa a porta tancada. Els membres del jurat no poden mantenir cap relació amb persones alienes al procés.
- Pot durar el temps que s'estime necessari.
- Finalitzada la deliberació, es vota sobre els fets que integren la proposta del magistrat-president i s'indica si es consideren provats o no.
- Contingut de l'acta (art. 61 LOTJ).
 - i. **Fets que es consideren provats** i si ha sigut per **majoria o per unanimitat** (7 vots contraris a l'acusat - 5 de favorables).
 - ii. Fets que **no es consideren provats**.
 - iii. Si consideren l'acusat **culpable o no culpable**, amb pronunciaments separats per a cada delicte i acusat.
 - iv. Succinta explicació de les **raons** per les quals determinats fets s'han declarat, o rebutjat declarar, com a provats.
 - v. **Incidents** esdevinguts durant la deliberació.
- L'acta del veredict és redactada pel mateix portaveu del jurat. Cadascun dels jurats l'ha de signar personalment.
- Una vegada redactada, se'n lliura una còpia al magistrat-president, qui convoca les parts a una compareixença per a lectura pública del veredict.

1. EL PROCÉS DAVANT EL TRIBUNAL DEL JURAT. ELEMENTS CONFIGURADORS

d) LA SENTÈNCIA

- **Cessat el jurat en les seues funcions**, la iniciativa processal la recupera el **magistrat-president** qui, en correlació amb el veredicte, **dicta ST**.
- **ST absolutòria quan el veredicte és d'inculpabilitat**. Ordena, si escau, la immediata posada en llibertat de l'acusat, (art. 67 LOTJ).
- **La ST condemnatòria és exigida per un veredicte de culpabilitat**. Comporta l'obertura **d'incident previ a fi de determinar la pena o mesura** que haja d'imposar-se a cada culpable.
- El magistrat-president està **vinculat pel sentit del veredicte** i ha de **concretar la conseqüència** jurídica d'aquest pronunciament. Necessitat de motivació.

1. EL PROCÉS DAVANT EL TRIBUNAL DEL JURAT. ELEMENTS CONFIGURADORS

e) ELS RECURSOS

1. **Resolucions interlocutòries** del procediment preliminar pel JI: coneix l'AP (regles de la LECRIM del procediment ordinari).
2. Contra resolucions de l'MP:
 - 2.1. **Actuacions** que posen fi al procediment: **apel·lació** quan siguin resolutoris d'alguna de les qüestions prèvies de l'art. 36 LOTJ en sentit estimatori.
 - 2.2. **Sentències** que posen fi al procediment.
 - **Apel·lació** davant del **TSJ** de la CA i la que aquest dicte, que és recurrible mitjançant el
 - Recurs de **cassació** per infracció de llei i trencament de forma.

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. Introducció: la raó biològica

- **Instruments internacionals:** el menor, per la falta de maduresa física i mental, necessita **protecció i cura especials**, fins i tot la deguda protecció legal.
 - La **Convenció sobre els Drets de l'Infant**, del 20 de novembre de 1989, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides, ratificada per Espanya per Instrument de 30 de novembre de 1990.
 - **Declaració de Ginebra** de 1924 sobre els Drets de l'Infant; **DUDH**; **PIDCP** (art. 23 i 24); etcètera.
 - Regles mínimes de les Nacions Unides per a l'administració de la justícia de menors, adoptades per l'Assemblea General en la Resolució 40/33, de 28 de novembre de 1985 (**Regles de Beijing**).
- És una circumstància essencialment **biològica**, la falta de maduresa física, emocional i mental dels menors, la que els fa mereixedors d'una atenció especial.
- Ha d'extremar-se la cura en la protecció dels seus drets, especialment en situacions de particular vulnerabilitat, com ara les que es desencadenen a conseqüència de la incoació d'un **procés** en què són subjecte passiu.

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. La justícia de menors a Espanya

El **menor presumptament delinqüent** ha de ser sotmès a un règim especial per a l'enjudiciament i sanció de la conducta.

- **REGULACIÓ**

- LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors (completa la Llei de protecció civil del menor de 1996).

- **BASES**

1. Configura un sistema de tractament que, tot i ser penal i sancionador, és fonamentalment educatiu i de reinserció.
2. Potencia el principi d'oficialitat. Ampli protagonisme del fiscal a qui s'atribueix tant la instrucció de la causa com l'acusació (no en règim de monopoli). Se n'exclou l'acusació popular.
3. En l'essencial, s'equipara el règim processal a l'ordinari de la LECRIM, per bé que amb incorporació de fórmules específiques adoptades, més beneficioses per al menor, tant en el desenvolupament de l'*expedient* com en les mesures sancionadores aplicables i en l'execució d'aquestes.

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. Pressupòsits del model

- SUBJECTE PASSIU

Infractor menor d'edat, **entre 14 i 18 anys**, **responsable** dels seus actes i, consegüentment, **imputable** per la comissió de fets tipificats com a delicte (art. 1 LORRPM).

- ÒRGAN COMPETENT

- Per a la **instrucció**: **MF** (art. 16 LORRPM).

- Per a l'enjudiciament i l'**execució**: **JM** (art. 96 i 97 LOPJ).

- Radicat en el lloc en el qual s'han produït els **fets**, i si s'han comès en diversos llocs, correspon al del **domicili del menor** i, en defecte d'això i subsidiàriament, s'apliquen les normes de l'art. **18 de la LECRIM**.

- DESENVOLUPAMENT DEL PROCEDIMENT (EXPEDIENT)

- **Disposicions ordinàries**: d'aplicació general als menors infractors.

- **De caràcter especial**: d'aplicació exclusiva per a l'enjudiciament de menors que presumptament hagen comès fets que puguin ser tipificats com a delictes de **terrorisme**.

- ✦ El coneixement d'aquests expedients s'atribueix al **JCM** (art. 96.2 LOPJ).

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. Els elements personals

a) EL JUTGE DE MENORS

- **Vinculat a les peticions del fiscal o de l'acusador particular**, no pot en cap cas imposar mesures més greus que les sol·licitades, tot i que sí que pot proposar una **qualificació diferent o mesures diferents de les proposades** (art. 37.1 LORRPM).
- Quan comença la fase d'audiència, li correspon l'adopció de les decisions que determinaran: la celebració d'aquesta, el sobreseïment, la remissió de les actuacions al jutge competent o la pràctica de proves abans denegades pel fiscal durant la instrucció, (art. 33 LORRPM).

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. Els elements personals

b) EL MINISTERI FISCAL

1. La **iniciació** del procediment queda a la seua exclusiva iniciativa.
2. Desenvolupa, per si mateix, tota l'activitat pròpia de la **instrucció**.
3. Pot **desistir de la incoació de l'expedient** (posant-lo a la disposició d'entitats civils de protecció de menors).
 - Si els fets no tenen especial importància o gravetat.
 - Si el menor no té antecedents en la conducta comesa.
4. Pot **desistir de la instrucció**
 - Si els fets manquen de transcendència i hi ha conciliació entre la víctima i l'agressor, o si aquest s'ha compromès a reparar els danys causats o a complir l'activitat educativa proposada per l'equip tècnic.
5. Funció d'acusar o de sol·licitar el sobreseïment de la causa.

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. Els elements personals

c) LES VÍCTIMES I ELS PERJUDICATS

- Els **directament afectats** pels fets, els hereus o els representants poden personar-se en el procés com a acusadors particulars.
- Poden exercir la **pretensió civil** de rescabament.

d) ELS MENORS SOSPITOSOS

- **Tenen els mateixos drets** que els **adults**, amb algunes **particularitats** derivades de la condició de menor.
- Des de la detenció o des de l'inici de l'expedient han de ser informats dels seus **drets**, de forma immediata i en un llenguatge clar i comprensible.
- Les **declaracions** que preste s'han de fer davant del seu lletrat i davant dels qui tinguen la pàtria potestat del menor, tutela o guarda (llevat que les circumstàncies aconsellen el contrari; en aquest cas, s'han de dur a terme en presència d'un fiscal diferent de l'instructor, art. 17.1 LORRPM).
- **Assistència** psicològica i afectiva integrals, i de l'equip tècnic adscrit al JM, art. 22 LORRPM.
- Es prohibeix la **detenció incomunicada** de menors de 16 anys (art. 509.4 Lecrim).

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. Els elements personals

e) L'EQUIP TÈCNIC

- Adscrit funcionalment al JM.
- Integrat per **psicòlegs, educadors, treballadors socials** i altres professionals.
- La **funció assistencial** de l'equip tècnic no es limita al menor, sinó que proporciona tant al fiscal com al jutge els **informes** que li requereixen sobre la situació psicològica, educativa o familiar del menor. Proposa mesures socioeducatives o fins i tot la no-necessitat de continuar l'expedient.
- Pot proposar la conveniència d'un intent de **conciliació** amb les víctimes, o la realització d'activitats de reparació del dany. Així mateix, també pot actuar com a mediador (art. 19, 22, 27 LORRPM).

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. El procediment

En tot allò que la LORRPM no preveu de manera expressa, s'hi apliquen amb caràcter supletori, en l'àmbit del procediment, les disposicions de la LECRIM, en particular les normes del procediment abreujat.

a) Fase d'instrucció: MF (art. 16.1)

- Admet o no **a tràmit** la denúncia.
- Custodia les **peces, els documents i els efectes** que li hagen enviat.
- Practica les **diligències** que estime pertinents.
- Resol l'arxivament **de les actuacions** si els fets no són punibles o manquen d'autor conegut. Ha de comunicar aquesta resolució als qui han formulat la denúncia, art. 16.2.
- Comunica al JM la incoació de l'expedient. El JM inicia els tràmits corresponents.
- Pot **desistir de la incoació de l'expedient** i traslladar les actuacions a l'entitat pública de protecció de menors:
 - Menys gravetat dels fets.
 - Absència de violència o intimidació.

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. El procediment

(continuació)

- Remet les actuacions a l'òrgan **legalment competent** (quan la competència no corresponga a un JM).
- Pot **desistir de continuar el procés** si hi ha conciliació amb la víctima o si el menor assumeix el compromís de reparar el dany causat a la víctima o al perjudicat, o si s'ha compromès al compliment de l'activitat educativa proposada per l'equip tècnic en el seu informe (només delictes menys greus o lleus; art. 19.1 LORRPM).
- Conclou la instrucció, **notifica la resolució** a les parts personades i **remet les actuacions en l'expedient al JM**, juntament amb un escrit d'al·legacions (valoració jurídica dels fets, grau de participació del menor i petició d'obertura de la fase d'audiència).
- Així mateix, també pot sol·licitar el **sobreseïment de les actuacions**.

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. El procediment

b) Fase d'audiència: JM (art. 31 i seg. LORRPM).

- Les parts actores i la defensa formulen els **escrits** d'al·legacions i proposen la pràctica dels mitjans **de prova**.
- Possibilitat de **conformitat** davant del jutge: dicta ST (art. 32).
- Si no hi ha conformitat, i en vista de les al·legacions presentades, el **jutge acorda**:
 - a) La celebració de l'audiència.
 - b) El **sobreseïment** de les actuacions
 - c) L'arxivament i la remissió d'actuacions a l'entitat pública de protecció de menors corresponent (si així ho ha sol·licitat l'MF).
 - d) La remissió a l'òrgan jurisdiccional **competent**, si ell no ho és.
 - e) La **pràctica de les proves** proposades per les parts i denegades pel fiscal que no puguin practicar-se en l'audiència.
- L'audiència es du a terme tal com s'estableix en **l'art. 37 LORRPM**.

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. El procediment

c) La sentència

- Finalitzada l'audiència, es dicta ST que, si s'escau, imposa alguna de les **mesures relacionades en l'art. 7 LORRPM**.
- L'**execució** de la sentència correspon a les **entitats públiques** que depenen de les CA sota el control del JM.
- L'RD 232/2002, d'1 de març, crea un **registre** de les ST fermes dictades en aquests processos.
- El JM (oïts l'equip tècnic i l'entitat encarregada de l'execució) pot **suspendre** l'execució de la decisió sempre que no supere els 2 anys.
 - Les **condicions** a les quals està sotmesa la suspensió són les que s'indiquen en l'art. 40.2
- El JM pot **substituir** la mesura imposada per una altra que siga més adequada, o fins i tot **deixar-la sense efecte**, perquè així ho aconsellen les circumstàncies.

II. EL PROCÉS AMB IMPLICACIÓ ACTIVA DE MENORS. El procediment

d) La responsabilitat civil

- La responsabilitat civil és **exigible juntament amb la penal**, en el mateix expedient i en peça separada que es tramita simultàniament amb les actuacions principals.
- L'exercici d'aquesta responsabilitat correspon a l'**MF**, tret que el **perjudicat** hi renunciï, el reserve per a un procés civil independent o l'exercisca per si en el mateix expedient.
- Exigible tant al menor com als pares, tutors, acollidors i guardadors, els quals n'han de respondre **solidàriament**, (art. 61 LORRPM).

e) Els recursos

- **Apel·lació** davant l'AP i, enfront de les resolucions dictades per aquestes, el recurs extraordinari de **cassació** davant la sala segona del TS.

III. EL PROCÉS MILITAR

- Art. 117.5 CE, art. 3.2, 9.2 i 5.5 LOPJ.
- **Codi penal militar** (LO14/2015).
- LO 4/1987, de 15 de juliol, reguladora de la competència i l'organització de la jurisdicció militar, complementada per la Llei 44/1998, de 15 de desembre, de Planta i organització territorial de la jurisdicció militar.
- Organització jurisdiccional:
 - **Jutjats togats militars**
 - **Tribunals militars territorials**
 - **Tribunal Militar Central**
 - **Sala militar del TS**
- LO 2/1989, de 13 d'abril, processal militar.
- **Fiscalia Juridicomilitar**
 - Exerceix l'acusació (no en règim de monopoli).
 - Practica, d'ofici o a instància de part, les diligències pertinents per a la comprovació del fet i la responsabilitat dels partícips.

***b)* PROCESSOS CIVILS DERIVATS DEL FET PUNIBLE**

- I. El procés civil acumulat al penal.

- I. El **procés de decomís**: a) Crida-intervenció de tercers afectats pel decomís; b) Procés de decomís autònom.

1. EL PROCÉS CIVIL ACUMULAT AL PENAL

- Possibilitat d'acumular, a l'objecte penal, les **pretensions civils** de restitució de la cosa, reparació del dany i d'indemnització de perjudicis (art. 109 CP).
- Característiques
 1. Competència: **òrgan penal**.
 2. Parts: actor civil i acusat, responsable civil directe i subsidiari.
 - L'acusador particular pot ser acusador civil i penal.
 - La víctima pot ser solament part civil.
 - **Cap renúncia o reserva**.
 - Situacions en què l'única via siga la **via civil**: defunció, ST absolutòria, indult o prescripció, etc.

1. EL PROCÉS CIVIL ACUMULAT AL PENAL

(continuació)

3. **MC de naturalesa patrimonial** per tal de garantir l'efectivitat de la condemna per responsabilitat civil exigida.
4. Sentència: els pronunciaments s'han de referir a l'objecte **penal i civil**.
 - Són recurribles conjuntament o de forma separada.
5. **Execució**: regulació en l'**abreujat i lleus** per a la determinació de l'import líquid.

Possible **execució provisional** del pronunciament civil.

2. EL PROCÉS DE DECOMÍS

- La Llei 41/2015, de 5 d'octubre, ha afegit un títol III bis en el llibre IV de la LECrim i Directiva 2014/42/UE, de 3 d'abril de 2014, sobre l'embargament i el decomís dels instruments i del producte del delictes a la UE.

a) CRIDA-INTERVENCIÓ DE TERCERS AFECTATS PEL DECOMÍS (art. 803 a 803 ter)

- Crida que fa el jutge mitjançant **resolució**.
- Conductes de l'afectat
 - a) Declaració de **no-oposició del decomís**.
 - b) **Participar en el procés acumulat** però no respecte de la responsabilitat penal, sinó **de forma limitada als aspectes que afecten directament els seus béns, drets o situació jurídica** (assistència lletrada i obligatòria i possibilitat de representant legal).
 - c) **Incompareixença** de l'afectat pel decomís (no impedeix la **continuació** del judici).
- **Notificació i impugnació** de la ST que acorda el decomís.

2. EL PROCÉS DE DECOMÍS

a) PROCEDIMENT DE DECOMÍS AUTÒNOM

- **Objecte:** reclamació de béns i drets que han quedat **afectats** a conseqüència de la presumpta **comissió de fets delictius**.
- **Supòsits**
 - El fiscal es va limitar en el seu escrit d'acusació a sol·licitar el decomís però va reservar la **determinació del decomís a aquest procediment**.
 - Que l'autor haja mort, que estiga en situació de rebel·lia o siga incapaç per a comparèixer al judici.

2. EL PROCÉS DE DECOMÍS

- **COMPETÈNCIA**

- Jutge o tribunal que haja **dictat sentència**.
- Jutge o tribunal que **conega de la causa penal** suspesa.
- Jutge o tribunal **competent per a l'enjudiciament** (quan no s'haja iniciat).

- **PARTS**

a) **Actor: MF.**

b) Demandat: **contra qui es dirigeix l'acció**, per la relació que té amb els béns que es decomissen.

2. EL PROCÉS DE DECOMÍS

- **PROCEDIMENT:** judici verbal (**LEC**) + singularitats **LECrim**.
 - a) Demanda de **sol·licitud de decomís + notificacions**
 - b) **Contestació**
 - c) **Prova** i fixació de la vista
 - d) **Judici i sentència**
- **EFFECTES**
 1. **Cosa jutjada** material subjectiva i objectiva.
 2. Els béns decomissats tenen **la destinació** prevista en la LECRIM+ CP.
 3. No vincula en el posterior enjudiciament de l'encausat.
- **EXECUCIÓ**
 - **Fiscal** a través de l'Oficina **de Recuperació i Gestió d'Actius** o per altres autoritats o la PJ, pot ordenar **diligències d'investigació** necessàries per a localitzar els béns o drets.
- **RECURSOS:** els mateixos que en l'**abreujat + revisió**.

FI